

Podkarpackie
Stowarzyszenie
Samorządów
Terytorialnych

Stowarzyszenie Gmin Regionu
Południowo-Zachodniego
Mazowsza

STOWARZYSZENIE
GMIN I POWIATÓW
WIELKOPOLSKI

ŚLĄSKI ZWIĄZEK
GMIN I POWIATÓW

ZRZESZENIE GMIN
WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Związek Gmin
Lubelszczyzny

ZWIĄZEK
GMIN POMORSKICH

Stanowisko Ogólnopolskiego Porozumienia Organizacji Samorządowych¹ z dnia 27 maja 2020r.

w sprawie: **pogarszającej się sytuacji finansowej samorządów lokalnych w kontekście skutków pandemii koronawirusa**

W dniu 16 maja 2020 r. weszła w życie kolejna ustawa nowelizująca specustawę koronawirusową, tzw. tarcza antykryzysowa 3.0, w której przewidziano dalsze działania osłonowe dla polskiej gospodarki w związku z rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2, jednak całkowicie pominięto rozwiązania, które pozwoliłyby na wsparcie samorządów lokalnych w sytuacji dramatycznie pogarszającej się kondycji finansowej gmin i powiatów. Tymczasem to co samorzady sygnalizowały na przestrzeni ostatnich miesięcy w wielu stanowiskach oraz trudnych rozmowach z Rządem, tj. wstrząs w samorządowych finansach staje się faktem. Świadczą o tym ubytki w dochodach jst z tytułu podatków PIT i CIT, które nastąpiły w kwietniu br. w porównaniu z wpływami z tego tytułu w roku ubiegłym, sięgające w skali kraju miliardów złotych.

Obecna sytuacja finansowa samorządów lokalnych szczególnie mocno zarysowała się w wyniku kumulacji skutków wprowadzonych w 2019 r. zmian w podatku PIT, rosnących kosztów dofinansowania oświaty, wzrostu cen energii, podnoszenia płacy minimalnej oraz istotnego wzrostu kosztów wielu produktów i usług. Już w momencie projektowania budżetów na rok 2020, wiele samorządów zmuszonych było z dużą ostrożnością planować wydatki, rezygnując często z planowanych wcześniej a ważnych dla rozwoju lokalnego inwestycji, czy też ograniczając dotychczasowe wspieranie zadań w obszarze kultury, rekreacji czy sportu.

¹ Stanowisko OPOS zostało przyjęte przez następujące organizacje-sygnatariuszy Porozumienia:

Podkarpackie Stowarzyszenie Samorządów Terytorialnych
Stowarzyszenie Gmin Regionu Południowo-Zachodniego Mazowsza
Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Wielkopolski
Śląski Związek Gmin i Powiatów
Zrzeszenie Gmin Województwa Lubuskiego
Związek Gmin Lubelszczyzny
Związek Gmin Pomorskich
Związek Gmin Warmińsko-Mazurskich

W ostatnich dwóch miesiącach na już i tak niełatwą sytuację finansową wielu jst nałożyła się walka z pandemią, która generuje istotne wydatki, nieprzewidziane w tych i tak już z trudem zbilansowanych budżetach jst. Większość samorządów podjęła natychmiastowe działania i uruchamiała środki, które wspierają instytucje Państwa w bezpośredniej walce z wirusem (w tym poprzez wsparcie szpitali oraz innych obszarów systemu ochrony zdrowia), jak i chronią mieszkańców i przedsiębiorców przed spodziewanymi ekonomicznymi skutkami epidemii (poprzez przyjmowane pakiety wsparcia dla firm).

Gwałtowny spadek dochodów samorządów spowodowany jest zatem zarówno odczuwanymi społeczno-gospodarczymi skutkami epidemii (spadek wpływów z PIT, CIT, podatków i opłat lokalnych, opłat z usług świadczonych przez samorzady), które w budżetach samorządowych odbiją się w pełni w kolejnych miesiącach, jak i konsekwencją w/w zmniejszenia wpływów budżetowych w związku z wprowadzonymi w ubiegłym roku zmianami w podatku PIT, które w pełnej skali samorzady odczuwają dopiero w tym roku.

Na obecnym etapie realizacji budżetów, które były planowane w zupełnie innej sytuacji gospodarczej, na bazie prognoz Ministerstwa Finansów z października 2019 r. (w oparciu o dane z roku poprzedniego, tj. 2018) bez uwzględnienia skutków zmian prawa w zakresie podatku PIT, należy przyjąć że **wielkości dochodów samorządów będą ostatecznie niekorzystnie skorygowane i to w znacznym stopniu**. Już wiadomo, że skumulowane negatywne skutki finansowe będą dla samorządów lokalnych drastyczne. Dochody z tytułu udziału w podatku PIT za kwiecień 2020 r. są zdecydowanie mniejsze od tych w roku ubiegłym w analogicznym okresie. Spadek ten wg danych pozyskanych od różnej wielkości samorządów lokalnych w kraju kształtuje się w na poziomie ok. 40%. Ubytki w dochodach z tytułu udziału w CIT za okres styczeń-kwiecień 2020 r. w stosunku do analogicznego okresu w roku 2019 wynoszą ok. 30%. Wskazuje to jednoznacznie na fakt, że **kryzys dotyka nie tylko firmy, przedsiębiorców i mieszkańców, ale również jednostki samorządu terytorialnego**.

Faktem zatem jest to, iż z jednej strony samorzady lokalne osiągają, widoczne już, wyraźnie niższe dochody z tytułu podatków, z drugiej strony wspierają środowiska gospodarcze oraz mieszkańców, którzy – co jest uzasadnione – takiego wsparcia oczekują. W ramach udzielanego wsparcia samorzady podejmują np. decyzje o umorzeniu, rozłożeniu na raty lub nawet zwolnieniu z należności podatkowych, w tym z podatku od nieruchomości. Odpowiedzią samorządów na ratunek tych firm w okresie epidemii jest także zastosowanie różnego rodzaju ulg w czynszu najmu lokali gminnych. Efektem takiego - koniecznego w aktualnej sytuacji - działania będzie niestety kolejne, istotne uszczuplenie wpływów do budżetów gmin oraz powiatów.

Skutkiem drastycznego pogorszenia się kondycji budżetów samorządowych w 2020 roku oraz w kolejnych latach będzie znaczące osłabienie tempa rozwoju lokalnego (samorządowe inwestycje stanowią jedno z kół zamachowych gospodarki; jeszcze 2 lata temu na inwestycje samorzady wydały 52 mld zł, z czego istotną część stanowił podatek VAT odprowadzony do budżetu państwa). Niewątpliwie cała polska gospodarka w trakcie zmagania się z epidemią koronawirusa odnotowuje spadek tempa wzrostu gospodarczego, który na przestrzeni ostatnich lat nie był zjawiskiem znanym naszemu społeczeństwu. Dodatkowym istotnym czynnikiem, który będzie miał negatywny wpływ na stan gospodarki będzie wzrost stopy bezrobocia, która w ostatnich latach obniżyła się do poziomu 1,7%, a już niebawem może sięgnąć wartości dwucyfrowej.

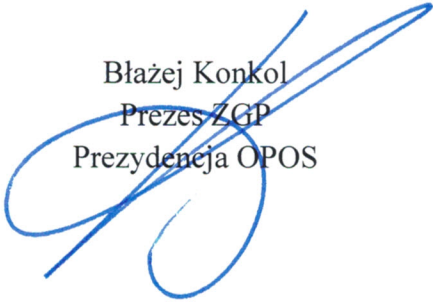
W związku z tym, bardzo dużym wzywaniem dla Rządu, ale i dla samorządów – będzie - oczekiwane przez społeczności lokalne - pobudzenie sektora lokalnego poprzez wydatki inwestycyjne, przy jednoczesnym przecież angażowaniu środków na bieżące funkcjonowanie (samorząd jest dużym pracodawcą), i **konieczność zapewnienia realizacji wszystkich podstawowych usług publicznych na dotychczasowym poziomie w trakcie pandemii, jak i po jej zakończeniu.**

Należy pamiętać, że lokalne społeczności oczekiwać będą od samorządów kontynuacji realizowania ich podstawowych zadań (w tym tych najbardziej kosztownych jak oświata, ochrona zdrowia, gospodarowanie odpadami komunalnymi, transport publiczny i wiele innych). Powrót do normalności będzie wymagał zatem angażowania olbrzymich środków. Budżety samorządowe muszą być gotowe na wzrost wydatków zarówno tych mających charakter bieżącego funkcjonowania jak i wydatków inwestycyjnych, mających pobudzić sektor lokalny. Już wiadomo, że na przykład dodatkowe środki budżetowe trzeba będzie wyasygnować dla ośrodków pomocy społecznej, które w pierwszej kolejności będą udzielały pomocy mieszkańcom znajdującym się w potrzebie. Wsparcia finansowego będą potrzebowały instytucje publiczne, które posiłkowały się dochodami ze sprzedaży biletów lub były to istotne źródła ich funkcjonowania (a to tylko wybrane przykłady z wielu). Pobudzenie sektora lokalnego poprzez realizację inwestycji, w tym w ramach przygotowanych już projektów z funduszy UE, będzie wymagało także od samorządów środków na wkład własny do tych projektów.

W związku z trudną sytuacją finansową, samorzady lokalne wiązały spore nadzieje z trzecią odsłoną tarczy antykryzysowej, oczekując iż rozwiązania, które ostatecznie się w niej znajdą będą odpowiadały na zgłaszane przez samorzady postulaty, a tym samym będą stanowiły dla nich realne wsparcie w nadchodzącym okresie. Niestety dotychczasowe **rozwiązania przewidziane w kolejnych wersjach tarczy antykryzysowej nie przewidują zrekompensowania tych utraconych dochodów i zwiększonych wydatków**, co umożliwiłoby gminom i powiatom sprostanie nadchodzącym w/w wyzwaniom.

Należy przy tym pamiętać, iż problemów finansowych samorządów nie rozwiążą instrumenty polegające na stworzeniu możliwości dalszego pogłębiania zadłużenia sektora samorządowego i osłabiania pozycji finansowej samorządów, bez zwiększenia strony dochodowej samorządowych budżetów. Dlatego Ogólnopolskie Porozumienie Organizacji Samorządowych popiera dotychczasowe postulaty organizacji samorządowych, w zakresie ochrony finansów jst, ze szczególnym uwzględnieniem **wprowadzenia do ustawy o dochodach jst nowej części (rekompensującej) subwencji ogólnej**, która zrekompensowałaby samorządom ubytki w dochodach własnych, spowodowane stosowaniem przepisów ustawy CoViD-19 oraz **objęcie osłoną antykryzysową całego sektora komunalnego** w Polsce. Jednocześnie liczymy na szybkie podjęcie prac przez Sejm RP nad senackim projektem *ustawy o szczególnych rozwiązaniach dla samorządu terytorialnego związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem zakażenia wirusem SARS-CoV-2 oraz rozprzestrzenianiem się choroby wywołanej tym wirusem*, który 14 maja br. wpłynął do Sejmu.

Reasumując, skumulowany efekt pandemii oraz spadku dochodów jst, związany głównie ze zmianami w podatku dochodowym wprowadzonymi w 2019 roku, przy rosnących kosztach realizacji wielu usług publicznych będzie dla budżetów samorządowych trudny do udźwignięcia. W związku z tym oczekujemy rozwiązań dedykowanych samorządom, które będą adekwatne do skali problemów i czekających nas wszystkich wyzwań. Jednocześnie w dniu, w którym przypada **30-lecie restytucji samorządu terytorialnego w Polsce** podkreślamy konieczność rewizji dotychczasowego systemu dochodów jednostek samorządu terytorialnego i dokonanie jego istotnej, a przede wszystkim pilnej zmiany.

Błażej Konkol
Prezes ZGP
Prezydencja OPOS